

GONDOLATOK A GÉPI KÉRGEZÉS MEGOLDÁSÁHOZ

Csilik
Tibor

Az *Erdő* 1972. augusztusi száma dr. Káldy József „A gépi kérgezés jelenlegi helyzete és fejlesztésének néhány kérdése” c. tanulmányát közli. Bár a tanulmányban foglaltakkal általában egyetértünk, néhány megállapítását a papíripari igények biztosítása érdekében ki kell egészítenünk, illetve újabb vitatható kérdésekkel kell kibővítenünk.

Tájékoztatási célzattal közöljük, hogy a papírfaigények — a cellulózgyártás hazai fejlesztése és a többirányú nemzetközi kooperáció miatt — jelentős növekedése várható. Ezek szerint a papíripar faigénye távlatban a következő:

(ezer ürméter)

	1973. év	1976. év	1978. év	1985. év
Fenyő	206	206	66	132
Nyár	140	210	221	306
Keménylombos	25	53	75	96
Összesen	371	469	362	534

A fenyőigény csökkenését a csepeli szulfit cellulózgyárak bizonytalan jövője okozza. Csepel fejlődése, a gyors ütemű városfejlesztés megköveteli a környezetszennyeződések megszüntetését. Emiatt, feltételezhetően 1977-ben leállítjuk a gyártást. A gyártás megszüntetésének időpontja azonban még nincs véglegesen eldöntve, emiatt a fenyőigény esetleges változása elképzelhető.

Mivel a cellulózgyártáshoz felhasználni kívánt fáról — a jelenleg adott szulfit-technológia miatt — a kérget minden esetben, a hánccsot a fa nagyobb hányadáról el kell távolítani, ezzel szemben a megnövekedett és egyre inkább növekvő igényeket a meglévő — sőt egyre csökkenő — munkaerő nem képes kézi kérgezéssel követni, a gépesítés fokozása elkerülhetetlen.

Az említett cikkben foglaltakhoz három témában kívánunk észrevételt fűzni.

A KÉRGEZÉS HELYE

A papíriparban jelenleg négy gyáregység dolgoz fel papírfát. A négy egység közül azonban csak egy helyen rendelkezünk olyan megfelelő berendezéssel — kérgezővel — amely lehetővé teszi az ún. „kereskedelmielg kérgezett” papírfá hánccsmentes, fehérre kérgezését. E berendezés azonban még a vörösré kérgezett minőségben érkező import fenyő-papírfá mennyiségét sem képes teljes egészében feldolgozni. Fejlesztési lehetőség — helyhiány, beruházási költségek és egyéb okok miatt — jelenleg nem biztosított.

Miután a középtávú fejlesztési tervben szereplő dunaújvárosi félcellulógyár is semleges szulfitos feltárási bázisra épül, itt is ragaszkodni kényszerülünk a felhasználásra kerülő lombos papírfa abszolút kérgezéséhez és legalább az ún. „kereskedelmi” vörösre kérgezéshez.

Erdőgazdaságaink egyre többször vetik fel: a kérgezést végezze el a papírgyár. Le kell szögeznünk, hogy két gyáregységünk — fűzfői és budafoki papírgyárak — a kis mennyiségű feldolgozás miatt eleve számba sem vehetők e téren. A másik két gyáregységnél is többirányú akadályba ütközik a megvalósítás lehetősége. Nevezetesen mind Dunaújvárosban, mind Csepelen a közvetlen szomszédságban levő nehézipari üzemek elszívó hatása miatt nincs lehetőség a munkaerő-létszám növelésére, továbbá az energiahordozók változása következtében a keletkező kéreghulladék felhasználása nem oldható meg.

Mind ez ideig csak a Kiskunsági Erdő- és Fafeldolgozó Gazdaság vállalkozott volna arra, hogy az általa szállított papírfáról lekerülő kérget visszavásárolja, komposztálás céljára. Itt is nyitott azonban több — közgazdaságilag nem elhanyagolható és tüzetes vizsgálatot igénylő — kérdés. (Pl. többszörös anyagmozgatás, beszáradási súlyvesztés, súlyátszámítás.)

Mindezen körülményeket figyelembe véve nem tartjuk megvalósíthatónak — belátható időn belül — a papírgyárban való kérgezést.

A KÉRGEZENDŐ VÁLASZTÉK MÉRETE

A papírgyárak ma a papírfa szállítását 1 m-es (esetenként 2 m-es) hosszban igénylik. Ennek két alapvető oka van:

a facsiszolat-gyártáshoz a gépberendezés műszaki feltételei miatt (csiszoló szekrényisélesség) csak 1 m-es darabok használhatók fel;

valamennyi műszaki-gazdasági mutató az 1 m-es papírfa felhasználásához van kidolgozva.

Természetesen ezen tényezők nem zárják ki az ún. törtméretű papírfa felhasználási lehetőségét. Ez esetben azonban feltétlenül jelentkeznek a papírgyárakban többletköltségek. Pl. a Cellulógyárban a bérezési-premizálási előírások az egy tonna cellulóz előállításához felhasznált fa mennyiségéhez kötődnek. Nyilvánvaló, hogy ha az eddig felhasznált 1 m-es papírfa helyett törtméretű kerül feldolgozásra, az űrméter normatívák változtatása, a törtméretek elkülönített tárolása és egyidejű felhasználása szükséges. Ez maga után vonja a költségek növekedését is.

Amennyiben a többletköltségeknek legalább egy része a gyáraknak megtérül, nincs akadálya a nagyobb mérvű megvalósításnak. Törtméretű papírfa szállításakor azonban néhány műszakilag indokolt feltételt elő kell írunk. Mégpedig:

- a szerződésekben lekötött mennyiségnek legalább 10%-át kell kitennie a törtméretnek;
- a szállításkor minden méret teljesen elkülönítve szállítandó, szállítóeszközönként — vagon, uszály — csak egy méret küldhető;
- az elfogadható három törtméret: 1,20, 1,50 és 1,80 méter.

A törtméretű papírfa felhasználásának első kísérletei megtörténtek, jelenleg folyik a tapasztalatok közgazdasági elemzése.

A KÉRGEZÉS HAZAI KÖVETELMÉNYEI

Napjainkban már egyre több erdőgazdaság szállít a papírgyárakba géppel kérgezett papírfát. A növekvő mennyiséggel párhuzamosan sajnálatos módon

mind több és több esetben jelentkeznek a felhasználó gyárak részéről minőségi kifogások. Ezek a következők:

a gép nem egyenletesen tisztítja meg a kéregtől és háncstól a papírfát, esetenként egy-két tenyérnyi, sőt ennél nagyobb felületen is a gömbfán marad a kéreg és a háncs;

igen nagy százalékban roncsolódik a palást, a körgyűrűk vonalán $\frac{1}{2}$ —1 cm mély bevágások keletkeznek.

Mindkét eset nehézséget jelent a felhasználónak. Az első esetben el kell távolítani — utántisztítani — a fennmaradt kérget és háncsot, ellenkező esetben a gyártott cellulózfajták szennyezetté válnak és alkalmatlanok lesznek a finomabb papírfajták előállítására. Ez nagyfokú élőmunka-ráfordítást követel, jelentős többletkiadással jár. A második esetben a kihozatal csökken, megnövekszik a cellulóz előállításához szükséges famennyiség. Ennek oka, hogy a fa aprításakor a bevágások mélységéig nem apríték, hanem igen rövid szálú apró forgács keletkezik, s ez az osztályozó szitán keresztül kihullik, továbbfeldolgozásra — méreténél fogva — alkalmatlanná válik.

Véleményünk szerint fenti kérgezési hiányosságok a következő okokra vezethetők vissza:

különböző kéregvastagságú és kéregminőségű anyag kerül egymás után beadagolásra;

különböző átmérőjű gömbfák egymásutáni adagolása késbeállítás módosítás nélkül történik;

a kérgezendő fák gondatlan előkészítése (kiálló vastag ággöcsök, görbe fadarabok stb.) a tökéletlen kérgezés mellett költséges gépmeghibásodást is okoz. Ezen okok minden különösebb műszaki intézkedés nélkül, pusztán a szakszerűbb és fegyelmezettebb előkészítő válogatással megszüntethetők. Nem vitatható, hogy a hazai papírgyárak magasabb követelményt támasztanak a kérgezés minősége iránt, mint egyes külföldiek. Sajnos ez belátható időn belül nem fog változni az adott szulfitos feldolgozási technológia miatt.

Pályázatot

hirdet a Magyar Tudományos Akadémia Veszprémi Akadémiai Bizottságának Erdészeti Szakbizottsága a már meglevő tudományos programján túlmenően olyan fő kutatási téma kidolgozására, amely kifejezésre juttatja az intézmény regionális jellegéből adódó sajátos feladatokat, ugyanakkor alkalmas a népgazdaság, a kulturális élet egészének és társadalmunk tudományos életének szolgálatára.

A pályázatként beérkező javaslatoknak rövid helyzetképet kell adni a javasolt téma kutatásának jelenlegi állásáról és meg kell jelölni annak tudományos célszerűségét és területi illetékességét. Terjedelme legfeljebb egy ívnyi gépelt oldal, beküldési határidő 1973. október 31. A Bizottság címe: 8201 Veszprém, Pf. 28. (Schönherz Z. u. 10. Tel.: 125-50, 129 mellék.)

Pályadíjak: I. 10 000,— Ft, II. 6000,— Ft, III. 4000 Ft, de ezek megosztva is kiadhatók.